

תורת הקרבנות לאהרן ולבניו

פרקי ט ו-ל

בפרשה הקודמת לימדה אותנו התורה מהן האפשרויות העומדות בפני האדם המבקש להתקרב לה', או לכפר על חטאיו. באפשרותו להקריב קרבנות שונים לפני ה' במשכן. אולם בהבאת הקרבן – לא די. מישהו צריך לקבל את הקרבן, ולטפל בו ככל הלכותיו. האנשים שנבחרו לכך הם אהרן ובניו, שעליהם מוטלת החובה לעבוד במשכן ולקרב בין בני ישראל לרבש"ע. לפיכך - עליהם לדעת את סדר העבודה לפרטי פרטים בכל קרבן וקרבן. בפרשת צו חוזרת התורה על כל חמש הקרבנות, ומלמדת את ה"תורות" (הוראות) לאהרן ולבניו – "תורת העולה", "תורת ה־_____", "תורת ה־_____", "תורת ה־_____", "תורת השלמים" וכו'. דינים אלו לא נזכרו, אפוא, בפרשת ויקרא. אנו נראה כמה פרטים מיוחדים הנוגעים לחובת כהנים

למורה:

נוכל להסביר לתלמידים כי אנו איננו כוהנים המשמשים במשכן, ולא נלמד את כל הפרטים הללו. היו מגדולי ישראל, מפרשי התורה וכן רבנים וכהנים, אשר התכוננו לבנין המקדש, ולמדו את כל הפסוקים וההלכות הלכות הקשורים בכך.

הצעתנו למורה היא ללמוד מתוך פרקים ו-ז את הפרטים הבאים:

- מ"תורת העולה" – 1. חובת הקטרת האברים במשך הלילה 2. מצוות תרומת הדשן 3. מצוות "אש התמיד"
מ"תורת המנחה" – שתי המנחות המיוחדות של הכהנים
מ"תורת זבח השלמים" – קרבן תודה (שהוא סוג אחד מבין שנים של קרבן שלמים)
וכן לקרוא את פסוקי החתימה והסיום

תורת העולה (א-ו)

אפשר לבקש מהתלמידים להזכיר – מה הדבר המיוחד המאפיין את קרבן העולה

וַיִּדְבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

צו את אהרן ובניו לאמר זאת תורת העולה

הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר

ואש המזבח תוקד בו:

הקרבנות שהוקרבו ביום - יש להקטיר את אבריהם על המזבח במשך כל הלילה "עד הבקר", ולא אחר כך. חוק נוסף המופיע בפסוק: "ואש המזבח תוקד בו" – על הכהנים לדאוג לקיום תמידי של אש על המזבח.

האם החובה ביחס לאש המזבח נזכרת גם בהמשך הפסוקים? נבקש מהתלמידים לצטט (ספ' ה-ו)

וְהָאֵשׁ עַל-הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדָּה-בּוֹ לֹא תִכָּבֵה

וּבַעַר עָלֶיהָ הִכְהֵן עֲצִים בְּבִקְרָב בְּבִקְרָב
וְעָרַף עָלֶיהָ הָעֵלָה, וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים:
אֵשׁ תְּמִיד תִּוְקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֵה

איך אפשר לקיים אש תמיד?

למורה – אפשר להרחיב בקיומה של "אש התמיד" על המזבח - תופעה בעלת ממדים שונים – מעשי, רוחני, ניסי וסמלי. המורה יוכל להרחיב מעט באשר יבחר, ולפי שיקול דעתו:
הכהנים דאגו לקיום מערכה תמידית של אש על המזבח, ואף שהאש על המזבח ירדה מן השמים הוסיפו עליה הכהנים עצים בכל יום לקיים "ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר...אש תמיד וכו'". יש דעה שאפילו כשהיו נוסעים במדבר המשיכה האש לדלוק על המזבח, והיו כופין עליה כלי נחושת להגן עליה בעת המסע (רבי יהודה). בבית המקדש היה מקום מיוחד שהיה נקרא "לשכת העצים", אשר שם אחסנו את כל העצים הדרושים למערכה, ובדקו אותם שאינם נגועים לפני שישתמשו בהם לבעירה על המזבח.
לבערת אש התמיד - משמעות רוחנית ביחס לעבודת ה' ולקשר עם רבש"ע, שאיננו פוסק.
הביטוי "אש התמיד" משמש בשפה העברית גם כיום, במשמעות סמלית. בישראל יש מספר מוקדים אשר בוערת בהם "אש התמיד" כמו- באתר הזכרון ב"יד ושם" לזכר נספי השואה, וברחבת הכנסת - לזכר חללי מערכות ישראל.

מספר מקורות:

ואש המזבח תוקד בו יאמר שתוקד במזבח כל הלילה, כי מצוה שישומו ביום עצים הרבה כדי שלא יתאכלו לגמרי ויכבה האש ממנו.

ולפי דעתי, מה שאמר (פס' ו) אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה - מצוה לכהנים בקיום האש, כמו שאמר (פס' ה) ובער עליה הכהן עצים, וצוה שיזהרו בזה ויערכו אש ועצים הרבה - שתוקד האש תמיד כל היום וכל הלילה, והזהיר בלאו שלא תכבה לעולם.

(רמב"ן, ויקרא ג, א)

"שלוש מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל יום:

ראשונה - מערכה גדולה, שעליה מקריבין התמיד ושאר הקרבנות

מערכה שנייה בצידה- קטנה, שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום

ומערכה שלישית - אין עליה כלום, אלא לקיום מצות האש שנאמר "אש תמיד תוקד"

(רמב"ם, הלכות תמידין ומוספין, ג, ד)

"עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש... ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד

העשן (שהיה מיתמר כלפי מעלה)"

(מסכת אבות פרק ה משנה ה)

תרומת הדשן (פס' ג-ד)

וְלִבֵּשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמְכַנְסֵי בַד יִלְבֹּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ

וְהָרִים אֶת הַדָּשֵׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת-הָעֵלָה עַל-הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ:

וּפִשְׁט אֶת בְּגָדָיו וְלִבֵּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים

וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשֵׁן אֶל מַחוּץ לַמִּחְנָה אֶל מְקוֹם טְהוֹר:

פעולה נוספת המופיעה בפסוקים ג-ד נקראת: **תרומת הדשן**. על המזבח היתה מצטברת ערמה של דשן. מדי יום היה כהן נוטל כמות של אפר מראש המזבח באמצעות מחתה (הרמת דשן) ומניחה על רצפת המשכן/עזרה לצד המזבח. בעבודה זו נפתחה עבודת היום מדי בקר במקדש. לאחר מכן מחליף הכהן בגדים ומוציא הדשן אל מחוץ למחנה.

אפשר לשאול את התלמידים עד כמה לדעתם היתה חשובה ונחשקת עבודה זו של פינוי דשן המזבח בבוקר, לעומת עבודות אחרות מעבודות המקדש. כדי להשיב על שאלה זו ניתן להביא מדברי המשנה במסכת יומא (פרק ב) על ה"מלחמה" שנלחמו הכהנים לזכות במצוה זו. זו "בראשונה, כל מי שהוא רוצה לתרום את המזבח, תורם; בזמן שהן מרובין, רצין ועולים בכבש, וכל הקודם את חברו לתוך ארבע אמות זכה.. מעשה שהיו שניים שווים רצים ועולים בכבש, ודחף אחד מהן את חברו, ונפל ונשברה רגלו; וכשראו בית דין שהן באין לידי סכנה, התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפיס". ניתן ללמוד כי גם הפעולות שיכולות להיראות פחותות – הן נצרכות וחשובות, וכשהן נעשות לפני ה' – ערכן רב ונעלה.

תורת המנחה

מיומנות 3

לאחר שלמדנו את תורת העולה נבקש מהתלמידים רק לזהות את כותרת – "תורת המנחה"

לציין "תורת המנחה" נציין (ללא קריאה רצופה בפסוקים) כי בנוסף למנחה הרגילה שעליה למדנו בפרק ב, ישנן כהן שתי מנחות מיוחדות של כהנים:

מנחת חינוך מנחה מיוחדת המובאת על ידי כל כהן ביום שנחנך לעבודה

"זֶה קֶרְבַּן אֱהָרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לָהּ בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ"

מנחת חביתין מיוחדת הוא הכהן הגדול ("הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל") המביא מנחה מיוחדת, מנחת חביתין, בכל יום ויום,

"מחציתה בבקר ומחציתה בערב. על מחבת.."

מנחת חינוך – כל כניסה לתפקיד, בוודאי שלתפקיד חשוב, מלווה בציפיה דרוכה ובהתרגשות. על הכהן מוטלת שליחות חשובה בשם כל ישראל- לעבוד את עבודת המשכן ולקרב את ישראל לקב"ה. כהן צעיר שנחנך לעבודה היה מתלמד 5 שנים בטרם החל בעבודתו. רצוי להמחיש את ההתרגשות והייחוד של יום הכניסה לתפקיד, הבא לאחר שנות ההכנה וההתלמדות

מנחת חביתין - מאחר והכהן הגדול צריך להביא את מנחתו בכל יום, הרי שזו המנחה היחידה הנעשית גם בשבת שאי אפשר להקדימה או לדחותה.

מנחת המחבת נזכרת בפיוט "ברוך א-ל עליון" לרבי ברוך מגנצא, המושר בזמירות שבת - "השומר שבת הבן עם הבת לא-ל ירצו כמנחה על מחבת". אפשר לשיר עם הילדים שמכירים מזמור זה מהבית. אולי גם הזדמנות להיחשף ללחנים שונים של מזמור שבת בבתי שונים.

מ"תורת החטאת" ו"תורת האשם" לא נלמד.

הזכרנו בפרשת ויקרא כי קרבן שלמים "מטיל שלום בין המזבח הכהן והבעלים". לאחר ההקרבה, הבעלים מקבל את בשר הקרבן, מלבד חזה ושוק הניתנים לכהן (כנאמר בהמשך פרשתנו, פסי' לד). למדנו כי השלמים הם "קדשים קלים", והבעלים אוכלים מן הקרבן. הוא יכול לערוך את סעודתו בכל מקום בירושלים שבין החומות.

הבאתי קרבן שלמים. חלק המזבח הוקרב, וגם הכהן נטל את חלקו. נשאר הרבה מאד בשר. אני מעוניין לצרוך אותו, לשמר אותו ולהנות ממנו בו לאט לאט.. האם יש לי מגבלה? עד מתי צריך לאכול את בשר הקרבן?

נראה על פי הכותרות כי יש שני סוגים של שלמים: שלמי תודה, שלמי נדבה

יא וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה:

אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרבכת חלת בלולת בשמן: על חלת לחם חמץ.. ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל..
 טז **ואם נדר או נדבה זבח קרבנו** ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל: והנותר מבשר הזבח ביום, השלישי באש ישרף..

שלמי נדר או נדבה הם שלמים "רגילים" וזמן אכילתם – לשני ימים (והלילה שביניהם), אולם קרבן התודה – מיוחד הוא. מי מביא קרבן תודה? נראה ברש"י.

אם על תודה יקריבנו אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכין להודות שכתוב בהן (תהילים קז) יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם

יש החייבים בקרבן תודה על שהיו בכלל סכנה וניצלו, ואפשר להביא קרבן תודה על כל טובה או ישועה כפי שניתן לראות - בסעודת תודה שעורכים בעלי הקרבן צריך לאכול יותר, בזמן קצר יותר. אם כך, מה יעשה בעל הקרבן? יקבץ אנשים להשתתף בסעודתו, כפי שמסביר הנצי"ב בפירושו לתורה

"ומטעם זה ריבה הכתוב בלחם ומיעט בזמן אכילת תודה מכל שלמים, היינו כדי שיהיה מרבה רעים לסעודה אחת ביום הקרבה ויהי ספור הנס לפני רוב אנשים" נזמין את התלמידים להצטרף לאדם שמביא קרבן תודה.

נזמין את התלמידים להצטרף לבעל הקרבן היורד מן המקדש אל העיר, ועורך את הסעודה גדולה מרובת הבשר והלחמים. הוא קורא לאנשים להצטרף אליו. הם שואלים: על מה השמחה? על מה הסעודה? התלמידים יציגו, או ישיבו תשובות שונות בשם הבעלים

בסה"כ באים 40 לחמים עם קרבן התודה - 10 לחמים מכל סוג, כאשר 1 ניתן לכהן: סולת מורבכת (בצק שנחלט ונאפה/טוגן); חלות מצות; רקיקי מצות; ומין אחד מיוחד - חלות חמץ

שלמי נדבה	שלמי תודה	
שני ימים ולילה (שביניהם)	יום ולילה	זמן האכילה

פסוקי חתימה (נ, לה-לח)

פסוקי החתימה מהווים סיכום, המתמצת באופן כללי את נושא הפרשה פסוקים מעין אלו כדאי לקרוא בקול עם כל התלמידים.

זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי ה'

ביום הקריב אתם לכהן ליהוה

אשר צוה ה' לתת להם

ביום משחו אתם מאת בני ישראל

חקת עולם לדרתם

זאת התורה

לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים:

אשר צוה ה' את משה בהר סיני

ביום צוה את בני ישראל להקריב את קרבניהם לה' במדבר סיני:

*

לסיום ניתן להשמיע ולשיר שיר מברכת העבודה בתפילת שמונה עשרה. כיום עבודת ה' היא "עבודה שבלב, ואיזו היא? הוי אומר – זו תפילה". אולם בתפילה לאורך כל הדורות ניתן גם ביטוי לכיסופים לשיבת ה"עבודה" לירושלים. בקהילות רבות שרים שיר זה ביום כיפור עם סיום אמירת סדר העבודה. אפשר להכין מראש מצגת אשר תלווה את השיר:

רצה ה' א-להינו בעמך ישראל

ולתפילתם שעה

והשב את העבודה לדביר ביתך

ואשי ישראל ותפילתם

מהרה באהבה תקבל ברצון

ותהי לרצון תמיד

עבודת ישראל עמך

ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים

ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות